

WSJ

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

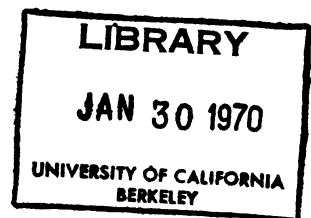
└ Nas jezik ┘

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књига XVII, св. 1—2.

БЕОГРАД, 1968.

САДРЖАЈ

	Стр.
1) М. Стевановић, Употреба неких предлога са <i>a</i> на крају и без њега	1— 9.
2) Мил. Павловић, Глагол <i>стајти</i> и семантичка супротност уз инфинитив	10 -- 22
3) П. А. Дмитријевић, Јесу ли потребна ограничења?	23— 40.
4) И. Грицкат, Неколико ситнијих синтаксичких балканизама у српскохрватском језику	41— 51
5) Велимир Михаиловић, „О кукову дне“ — <i>Ad calendae graecas</i>	52— 58.
6) Берислав М. Николић, Ка основама акцентуације севернијих млађих новоштокавских говора	59— 82.
7) Милоје Р. Николић, Избор Александра Белића за академика	83— 96.
8) Језичке поуке	97—108.

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Одговорни уредник МИХАИЛО СТЕВАНОВИЋ
Секретар Уређивачког одбора др Живојин Станојичић

БЕОГРАД
1968.

Штампа : Издавачка установа „Научно дело“ — Београд, Вука Караџића 5.

ИЗБОР АЛЕКСАНДРА БЕЛИЋА ЗА АКАДЕМИКА

Још као студент Белић је почео да се бави науком и тиме скренуо на себе пажњу, у првом реду, својих наставника, а затим и осталих, како у Србији тако и ван ње, јер је његове радове из студентских дана објављивала, између осталих, и Руска академија наука у Петрограду.

По завршеним студијама Белић је био изабран за доцента Велике школе, па, потом, провео једну школску годину у Лајпцигу на усавршавању, где је докторирао код познатих немачких научника. Тек по повратку из Немачке он је започео свој наставнички рад у Великој школи.

Белић је имао ту срећну околност што је имао два пријатеља, Љубомира Стојановића и Перу Борђевића, који су га помагали у свакој прилици. Њих двојица су му помогли не само да што пре и лакше заврши студије, већ и да добије место наставника у Великој школи, па и академик да постане.

Стојановић и Борђевић били су редовни чланови Српске академије наука и сасвим је разумљиво да су знали којим се путем најбрже може ући у ред њених чланова. Зато су своје младом пријатељу и штићенику препоручили да неке од својих научних радова понуди Академији за њена издања и тиме скрене на себе пажњу академика, ако жели да уђе у њихов круг.

Поступајући по савету својих пријатеља, Белић је свој рад „Прилошци историји словенских језика I и II” понудио Српској академији наука да га објави у једном од својих издања. Као што је ред у таквим приликама, тај његов рад приказан је, 29. I 1901, на III скупу Академије философских

наука, којом приликом је решено да исти прегледа и оцени Пера Борђевић. На наредном састанку поменуће Академије, академик Борђевић је у своме реферату, између осталог, рекао да је Белић у „овим чланцима изнео најповољније претпоставке о питањима како је постао завршетак *e* у заменичким облицима *томе, тиме* итд. и завршетак *и* или *ј* у облицима: *ови, оногај* итд.” На крају свога излагања, Борђевић је предложио да се ови чланци приме за Академијина издања. После овог образложеног реферата, Академија филозофских наука решила је да се Белићев рад „објави у Гласу”.¹

Белић је понудио Академији и други део овог истог рада, „Прилошци историји словенских језика III и IV”, који је, 28. V 1901. приказан на II састанку Академије философских наука, када је одлучено да исти прегледа и оцени академик Љубомир Стојановић.² На наредном састанку поменуће Академије, Стојановић је, 18. VI 1901, дао повољан суд о овим чланцима, те су присутни академици одлучили „да се обадва чланка приме и штампају” у Гласу I разреда, у који су већ били увршћени I и II чланак.³ На име ауторског хонорара за сва четири чланка Белић је добио 330 динара.⁴ То је његов први хонорар добијен од Српске академије наука и ако се узме вредност ондашњег новца — 12 динара дукат — онда се може рећи да није био мали.

Као резултат штампања ових радова дошло је до Белићева избора за члана Етнографског одбора Српске академије наука, чији је председник био Михаило Валтровић а чланови Пера Борђевић и Љубомир Стојановић.⁵

Леп пријем академика подстакао је Александра Белића да почне и са испитивањем српских дијалеката. У том циљу он се обратио, 19. VI 1901, министру просвете и црквених послова с молбом да му омогући рад у селима Источне Србије, око Зајечара, Књажевца, Ниша и Пирота.⁶ Тај његов

¹ Годишњак СКА XIV за 1900, стр. 62—63.

² Годишњак СКА XV за 1901, стр. 96.

³ Годишњак СКА XV за 1901, стр. 97.

⁴ САН Бр. 362/1902.

⁵ Годишњак СКА XV за 1901, стр. 80—81.

⁶ Мин. просвете и цркв. посл. ПБр. 5785/1901.

захтев је био одмах прихваћен и, поред осталог, дата су му потребна новчана средства за извршење тога задатка, јер се у оно време ценио сваки научни рад. Те и следећих година, он је вршио потребна дијалектолошка испитивања за време великог школског распуста и у своје белешке уносио дијалекатски материјал из говора који је до тада био недовољно испитан.

Овај његов рад, који је обављао у време предвиђено за одмор, није остао незапажен од стране чланова Српске академије наука и зато академик Милан Б. Милићевић пише, 20. I 1903, поред осталог, Председништву Српске академије наука: „Част ми је предложити Српској Краљевској Академији г. Дра А. Белића, професора, за члана Академије философских наука”.⁷ Том приликом, Милићевић је, поред Белића, предложио Момчила Иванића и Јована Томића.

На главном годишњем скупу, 30. I 1903, били су присутни ови академици: Љубомир Клерић, Јован М. Жујовић, др Михаило Петровић, Јован Туроман, Љубомир Стојановић, Милан Б. Милићевић, Љубомир Ковачевић, Глиша Гершић, Љубомир Јовановић, др Михаило Вујић, Михаило Валтровић и Даворин Јенко. Остали академици (др Јован Цвијић, Стојан Новаковић, Чеда Мијатовић, Панта С. Срећковић, Јован Мишковић, Матија Бан и Јован Ј. Јовановић) послали су своје писмене гласове за избор нових чланова Српске академије наука.

Присутни академици су се сложили да ће се сматрати изабраним онај кандидат који буде добио најмање 14 гласова.

После прочитаних образложених предлога, академици су приступили избору нових чланова, и то прво редовних а потом дописних.

Приликом пребројавања гласова утврђено је да су за дописне чланове Српске академије наука изабрани само К. Е. Мука и Јован Томић, са по 15, и Момчило Иванић са 14 гласова.⁸

⁷ САН Бр. 36/1903.

⁸ Годишњак СКА XVI за 1902, стр. 122—123.

За наредни избор, Милан Б. Милићевић поново, 6. I 1904, предлаже Белића за дописног члана, заједно са Јованом Миодраговићем и Сретеном Стојковићем, сву тројицу без неког нарочитог образложења.⁹ Осим Милићевића, Белића је предложио и академик Љубомир Стојановић својим писмом од 19. јануара 1904. и ево шта он том приликом каже за свог некадашњег ученика:

— Предлажем Српској Краљевској Академији да изабере за свога дописног члана Академије философских и филолошких наука г. Александра Белића, ванред. професора Велике Школе.

Његови главни научни радови који му отварају улаз у Академију, и на основу којих га предлажем, ови су:

На руском језику:

1. О двојини у старословенском језику;
2. Словенско житије Св. Петке. Обоје штампано у Извѣстияма Петрогр. Акад. Наука (IV и II том);
3. Покретни самогласници у срп. језику (у Зборнику посвећеном Фортунатову);
4. Српски дијалекти са картом (Штампа се у Петр. Акад. Наука);

На српском језику:

5. Прилошци историји словенских језика (у Гласу LXII);
6. Дијалекти источне и јужне Србије (Штампа се као засебно издање С. К. Академије, готов је први део: фонетика 1—270);

На немачком језику:

7. Ка историји развића словенских деминутивних и амплификативних суфикса (у Archivу XXIII и XXVI).

Даље више научно популарних чланака као: О српском језику, Дијалекти источне и јужне Србије, Из новије лингви-

⁹ САН Бр. 14/1904.

стике, Из новије бугарске лингвистике (у С. К. Гласнику и Просв. Гласнику) и др., и више стручних оцена, као: О Маретићевој Граматици, О Зборнику Фортунатову, О Словенској Граматици од Вондрака, О реду речи у словенским језицима од Бернекера и др. (у Archiv-у, Извѣстјама, Летопису, С. Књ. Гласнику и др.).¹⁰

Главни годишњи састанак, посвећен избору нових чланова, одржан је 30. I 1904. године и, том приликом, присутни академици су се сложили да ће сматрати изабраним онога кандидата који буде добио 13 гласова.

Затим се приступило читању образложених предлога за сваког предложеног кандидата, а потом се приступило гласању.

Кад су били пребројани гласови утврђено је да је Сима Матавуљ, као једини кандидат за редовног члана, добио 16 гласова и, према томе, постао редовни члан Српске академије наука. Тек после тога, приступило се бирању дописних чланова и, на крају, установило да су од предложених двацест кандидата изабрани само ови:

Сава Урошевић, професор Велике школе, са 19 гласова; др Д. Мендељев, руски научник, са 18 гласова; Алексеј Александровић Шахматов, такође руски научник, са истим бројем гласова; Вацлав Томек, чешки научник, са 17 гласова, и Лубор Нндерле, такође чешки научник, са 13 гласова.

На предлог неколико академика, такође и по други пут је вршен избор дописних чланова између оних кандидата који су на првом гласању добили само 12 гласова, али Белић ни тада, и поред овако детаљно образложеног предлога Љубомира Стојановића, није добио још један глас који је био потребан за избор, те је тако и по други пут остао неизабран.¹¹ Треба напоменути још и то да су овом заседању, поред Стојановића, присуствовали и други академици који су били за Белићев избор, као на пример: Стојан Новаковић, Милан Б. Милићевић, Љубомир Ковачевић и Љубомир Јовановић.

¹⁰ САН Бр. 40/1904.

¹¹ Годишњак СКА XVII за 1903, стр. 138—139.

Када је било време за избор Академијиних чланова у наредној години, Милићевић је и трећи пут, 19. I 1905, предложио Белића за дописног члана, без икаквог образложења, мада се уз његов предлог налази списак важнијих Белићевих радова, писан Белићевом руком, које је у свом прошло-годишњем предлогу поменуо и академик Стојановић.¹² Поред Милићевића, и академик Љубомир Јовановић предложио је, 23. I 1905, Белића „за дописника Академије философских наука на основу радова и разлога које је у свом лањском предлогу изнео академик Љубомир Стојановић.”¹³

Избор нових чланова Српске академије наука извршен је 4. фебруара 1905. године. Том приликом било је присутно једанаест академика, и то: председник Сима М. Лозанић и чланови: Љубомир Клерић, др Јован Цвијић, др Михаило Петровић, Јован Туроман, Љубомир Стојановић, Стојан Бошковић, Љубомир Јовановић, Михаило Валтровић, Даворин Јенко и Стева Тодоровић. Девет академика је послало своје писмене гласове (Јован М. Жујовић, Светомир Николајевић, др Владан Борђевић, Чеда Мијатовић, Милан Б. Милићевић, Глиша Гершић, Јован Авакумовић, Јован Мишковић и др Михаило Вујић).

Као и увек, пре почетка гласања присутни академици су се сложили да је за избор новог члана потребно најмање 14 гласова, а затим су прочитани образложени предлози академика Љубомира Клерића, Јована М. Жујовића, Симе М. Лозанића, Јована Туромана, Љубомира Стојановића, Милана Б. Милићевића, Глише Гершића, Стојана Бошковића и Љубомира Јовановића, којима је кандидовано пет научника и књижевника за праве чланове, на четири празна места, и четрнаест за дописне, на девет празних места.

После тога приступило се бирању, и то прво редовних чланова. Гласало се листићима. Кад су избројани важећи гласови утврђено је да је од предложених кандидата за редовне чланове био изабран само др Богдан Гавриловић, са 17 гласова, а Стеван Сремац и остали нису добили број гласова који се тражио.

¹² САН Бр. 33/1905.

¹³ САН Бр. 50/1905.

Пошто је био саопштен резултат за редовне чланове, приступило се гласању дописних чланова и на првом гласању били су изабрани: за Академију философских наука др Александар Белић, професор Велике школе, са 15 гласова, и Матија Мурко, професор Градачког универзитета, са 17; за Академију друштвених наука др Драгољуб Павловић, Слободан Јовановић и др Станоје Станојевић, професори Велике школе, са по 14 гласова; за Академију уметности Влахо Буковац, управник Чешке сликарске академије у Прагу, са 19 гласова, и Љубомир Бабић-Балски, хрватски књижевник, са 17. На другом гласању био је изабран за дописника Академије друштвених наука Живојин Перић, професор Велике школе, са 14 гласова, а остали кандидати, између којих и Јанко Веселиновић, нису добили више од 13 гласова.¹⁴

Томе што је Белић дуго чекао да буде изабран за дописног члана Српске академије наука било је више узрока. У првом реду, академици су били неповерљиви према свима који су први пут закуцали на Академијина врата, а, осим тога, често је претегнуло политичко мишљење над научним или књижевним радом неког кандидата, те се дешавало да у редове академика уђу просечни научници и књижевници а да они бољи остану ван њих. Да се Академија према некима односила маћехински може послужити, између осталих, пример Лазе К. Лазаревића и Јована Скерлића који су умрли као дописници, а Јанко Веселиновић и многи други њему слични нису доживели ни ту почаст.

Као што је Љубомир Стојановић поменуо у свом предлогу, Белић је своју студију Дијалекти Источне и Јужне Србије уступио Академији за њена издања и она ју је објавила у Српском дијалектолошком зборнику 1905, а њему на име ауторског хонорара, у три рате, исплатила 4.150 динара.¹⁵ Током штампања исте, Белић је, 20. VI 1905, тражио од Председништва Српске академије наука да донесе одлуку о дијалектолошкој карти која треба да иде уз ову његову књигу.¹⁶ На једној од својих седница, Председништво је ре-

¹⁴ Годишњак СКА XVIII за 1904, стр. 155—156.

¹⁵ САН Бр. 194/904, 570/904 и 682/1905.

¹⁶ САН Бр. 242/1905.

шило да се она пре штампања умножи, зашта је, 11 X 1905, исплаћено Алфреду Такерту, литографу, 35 динара.¹⁷ Помењута карта објављена је и посебно у Зборнику II одељења Императорске академије наука у Петрограду.

Тек по објављивању ове студије Белић је стекао већи углед међу академицима, па самим тим и могућност да буде изабран за редовног члана Српске академије наука. То потврђује једна група истакнутијих академика (С. М. Лозанић, Љ. Ковачевић, Стојан Новаковић, Ј. Б. Авакумовић, Јов. Туроман, М. Петровић, Ст. Тодоровић и С. Матавуљ.) која, 12. I 1906, упућује писмо Српској академији наука и замера јој на запостављању многих заслужних научника и књижевника и на пет празних места за редовне чланове предлаже пет кандидата, а на десет празних места за дописне двадесет, из Србије и иностранства, и на кандидационој листи за редовне чланове на првом месту истиче Александра Белића.¹⁸

Избор нових чланова вршен је 3. фебруара 1906. године и тога дана било је присутно 13 академика: председник Стојан Новаковић, секретар Љубомир Ковачевић и академици: Сима М. Лозанић, Јован М. Жујовић, Михаило Петровић, др Владан Борђевић, Јован Туроман, Јован Авакумовић, Стојан Бошковић, Михаило Валтровић, Даворин Јенко, Стева Тодоровић и Сима Матавуљ. Остали академици: Љубомир Клерич, др Јован Цвијић, Љубомир Стојановић, Чеда Мијатовић, Милан Б. Милићевић, Глиша Гершић, Јован Мишковић, Љубомир Јовановић и др Михаило Вујић послали су своје писмене гласове.

Пре но што су приступили бирању нових чланова, присутни академици су се договорили да је за избор новог члана потребно најмање 15 гласова, а затим су прочитани образложени предлози академика С. М. Лозанића, Љ. Ковачевића, Ст. Новаковића, Ј. Авакумовића, М. Петровића, Ст. Тодоровића, С. Матавуља, М. Б. Милићевића и Љ. Јовановића. Гласање се вршило тајно и то листићима.

¹⁷ САН Бр. 500/1905.

¹⁸ САН Бр. 38/1906.

После пребројаних гласачких листића установљено је да су за нове чланове Српске академије наука изабрани, и то:

ЗА РЕДОВНЕ ЧЛАНОВЕ

1. Др Александар Белић, професор Универзитета у Београду, за Академију философских наука, са 20 гласова;
2. Јован Н. Томић, библиотекар Народне библиотеке у Београду, са 17 гласова, и Борђе С. Павловић, председник Касационог суда у Београду, са 16 гласова, — обојица за Академију друштвених наука;
3. Стеван Сремац, професор гимназије у Београду, са 19 гласова, за Академију уметности;

ЗА ДОПИСНЕ ЧЛАНОВЕ

1. Пеџар Павловић, професор гимназије у Београду са 17 гласова, др Живојин Борђевић, професор Универзитета у Београду, са 15 гласова, и др Милорад Јовичић, професор Војне академије у Београду, са 15 гласова, за Академију природних наука;
2. Петар Алексијевић Лавров, професор Универзитета у Петрограду, са 22 гласа; Александар Брикнер, професор Универзитета у Берлину, са 18 гласова, и др Бранислав Петронијевић, професор Универзитета у Београду, са 18 гласова, за Академију философских наука;
3. Андра Борђевић, министар у пензији, са 16 гласова, и Димитрије Руварац, протојереј у Сремским Карловцима, са 16 гласова, за Академију друштвених наука;
4. Хенрик Сјенкјевић, пољски књижевник, са 18 гласова, и Стеван Мокрањац, виши учитељ музике у Београду, са 17 гласова, за Академију уметности.¹⁹

О резултату избора нових чланова обавештено је Министарство просвете и црквених послова 4. фебруара 1906. године.²⁰

Већина новоизабраних чланова на овој скупштини захвалила се Председништву Српске академије наука на ука-

¹⁹ Годишњак СКА XIX за 1905, стр. 117—119.

²⁰ САН Бр. 98/1906.

заној почаст и, поред захвалнице, послала своје биографије, а др Бранислав Петронијевић га је писмом известио да се не може примити ове почасте.²¹

Белић је после избора, у току 1906, радио на прикупљању потребног материјала за Српску академију наука и у том циљу он је, у заједници са академиком Љубомиром Ковачевићем, молио Председништво да се Ат. Петровићу, свештенику из Старе Србије, изда 200 динара за прикупљање етнографског материјала у Старој Србији.²²

Осим тога, Белић се брине и о судбини српских повеља и зато у јануару 1907. предлаже Академији да се оне повеље које се налазе у Бечком архиву издају и у том циљу тражи новчану помоћ за фотографисање истих²³, али се не види да ли је што урађено о овом предлогу.

Током те године, Белић је радио и на прикупљању материјала из разних говорних подручја Србије и ради тога моли председништво Српске академије наука да Глиши Елезовићу изда 200 динара као помоћ за изучавање косовског говора²⁴, а Милошу Ивковићу 120 динара за рад на проучавању ресавског говора.²⁵

Белића је поред живог говора интересовао и говор из српских одабраних књига и, поред осталог, почиње да се бави и означавањем речи за Лексикографски одсек и то у Његошевом Горском вијенцу, зашта добија и одговарајућу новчану награду у 10,25 динара.²⁶

Пре но што је био званично проглашен за академика, Белић је почео давати и оцене о појединим списима поднетим за Академијина издања. Први спис о коме је, 19. XI 1907, дао оцену била је расправа професора Владана Јовановића „О језику Гаврила Стефановића”, коју је предложио да се објави у Зборнику за језик, историју и књижевност српскога народа, а затим је реферисао о своме раду „О српским дијалектима и њиховој подели”, а присутни академици су при-

²¹ САН Бр. 158/1906.

²² САН Бр. 669/1906.

²³ САН Бр. 16/1907.

²⁴ САН Бр. 425/1907.

²⁵ Годишњак СКА XXI за 1907, стр. 61.

²⁶ САН Бр. 515/1907.

хватили његове реферате и оба рада примили за Академијина издања. То је чинио и у наредној години и на II састанку Академије философских наука реферисао о свом раду „Почеци српске дијалектологије и Вуков књижевни језик”, а затим о расправи др Веселина Чајкановића „О наслову армејске прераде Езопових басана” и присутни академици су, 7. VI 1908, усвојили оба реферата и одлучили да се оба рада објаве у Гласу.²⁸ На IV скупу поменуће Академије Белић је, 29. I 1908, реферисао о расправи проф. Димитрија Алексијевића „Српство између језика словенског и јелинског” и предложио да се иста врати писцу, јер не одговара духу Академијиних издања, што су присутни академици и усвојили.²⁹

Белић је присуствовао не само седницама Академије философских наука, већ и седницама целокупне Академије и као награду за то постао у 1907. години секретар Етнографског одбора, а у 1908. члан Лексикографског одбора. Када је члановима Одбора задужбине Николе Ј. Мариновића истекао мандат, изабран је нови за период 1908—1911. и у њега су ушли: за председника академик др Владан Борђевић а за чланове: Сима Матавуљ и Александар Белић, академици, Павле Поповић, професор Универзитета, и Момчило Иванић, професор гимназије.³⁰

Поред тога што је радио на Универзитету и учествовао у раду Српске академије наука, Белић је нашао времена и за своју академску беседу и кад ју је довршио обавестио је, 8. XII 1908, Председништво о томе и молио да му се одреди дан када би исту могао да прочита. У вези са његовим писмом, Председништво је заказало свечани скуп целокупне Академије за 14. децембар, те године, у просторијама основне школе код Саборне цркве. Од стране Академије присуствовали су: председник Стојан Новаковић, секретар Љубомир Ковачевић и чланови: Јован М. Жујовић, Јован Туроман, Андра Николић, др Александар Белић, Јован Авакумовић, Љубомир Јовановић, др Михаило Вујић, Борђе

²⁷ Годишњак СКА XXI за 1907, стр. 34.

²⁸ Годишњак СКА XXII за 1908, стр. 32.

²⁹ Годишњак СКА XXI за 1907, стр. 35.

³⁰ Годишњак СКА XXI за 1907, стр. 135—136.

Павловић, Слободан Јовановић, Стева Тодоровић, Сава Урошевић, Момчило Иванић и др Станоје Станојевић. Тог дана била је недеља, те је поред академика присуствовало и грађанство.

С позивом на Закон о Академији наука, председник је позвао новоизабраног академика Александра Белића да пред овим скупом прочита своју приступну академску беседу **ОСНОВНЕ ЦРТЕ ИСТОРИЈСКОГ РАЗВИТКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА**, што је он и учинио и углавном рекао ово:

— Историја српског језика представља, у ствари, историју српских говора. Ко би хтео једно од тога двога тачно да изнесе, учинио би у исто време и друго. Ја ћу у овај мах изнети карактеристику само једнога дела српскохрватског говора, и то онога, који се налази на већем делу српских земаља, а који је Вук назвао источним, јужним и западним дијалектом. Ти Вукови називи који су одређени на основу тројакe замене старогa јата у нашим говорима, и Вукова подела уопште, представљају само један део карактеристике наших дијалеката. Вукова подела није чисто дијалектолошка, већ дијалектолошко-књижевна: њен циљ није изношење разноврсности наших говора, већ тежња, да се унесе више јединства у књижевни језик.

Вукова подела представља донекле све споменуте дијалекте према гласовима; према акцентуацији и облицима она не даје тачну слику. Према акцентуацији могу се разликовати два типа наших говора: старији и млађи, и сваки се од та два типа може констатовати у границама сваког Вуковог дијалекта. На тај начин добијамо старији источни (косовско-ресавски), млађи источни (шумадијско-сремски), старији јужни (зетски), млађи јужни (херцеговачки), и, најзад, старије и млађе западне говоре. Слично се груписање дијалеката добија и према облицима, само што се међу млађим источним и млађим јужним говорима могу констатовати и најмлађи говори са сличним цртама.

Сем ових црта по којима се споменути говори разликују, има доста особина које су им заједничке и за које се може мислити да су се развиле у рано време.

Ако погледамо на говоре са географске тачке гледишта, видећемо да се млађи говори налазе у непосредном суседству и да према осталим говорима заузимају централан положај. Старији су говори према њима периферијски.

Према свему овоме може се констатовати велика промена у груписању говора према језичним цртама: говори који према заменику старога јата припадају једним говорним центрима, према особинама акцентуације и облицима — припадају сасвим другим. Акцентуацијом и сличним облицима деklinације повезани су наново различити делови источнога, јужнога и западнога говора, у тешње везе и створили су сличне црте.

Питање је, зашто су се дијалекти тако различито развијали према различитим цртама својим; откуда то да се првобитни правац њиховога развитка сасвим измени.

Прво што треба нарочито истаћи јесте различно време јављања њихових горњих црта. Оне су се развиле у току неколико векова. Најстарији је развитак јата у три нијансе, који се извршио до краја XIV века, а најмлађи је развитак новијих облика деklinације. Он се јавио око почетка XVIII века. Међу тим временским границама лежи развитак нове деklinације. Али то није једина разлика међу различитим појавама језичкога склопа ових говора. Од XIV до XVIII века знатно су се измениле историјске прилике у којима су се находили представници дијалеката. После турскога подјармљивања они су с југа српске земље почели да се крећу на запад, север и северозапад. И тако како су се они кретали, кретале су се и нове особине, које су се јавиле, вероватно, у средишњем делу и српских говора и српске земље.

Место пребашњег појасастог или линеарног правца кретања језичних црта, које се огледа у замени звука јата различитим гласовима, језичке се особине (акцентуација и нови облици) с југа српске земље зрачно шире по српским дијалектима и тако захватају различне делове ранијих засебних говора.

Ако се на основу развитка старога јата и може рећи да би се српски дијалекти, остављени самосталноме развитку, даље међусобно удаљили, овим новим покретом као симво-

лом јединства наново су повезани врло удаљени крајеви српске земље и развили су заједничке црте које су створиле нов распоред груписања српских говора.

Разлика по заменику јата и сличност по развоју акцен-туације и морфологије, то су два основна момента развоја нашега језика који треба да образују у њиховој класификацији најглавније тачке.³¹

По завршеном читању ове расправе, председник Српске академије наука, Стојан Новаковић, прогласио је Александра Белића, на основу чл. 14. Закона о Српској академији наука, за редовног члана Српске академије наука, и увео га у сва њена права која редовни чланови имају”.

Новоизабрани академици су добијали нарочите дипломе, па ју је добио и Александар Белић. То доказује писмо Председништва Српске академије наука упућено, 18. XII 1908, Државној штампарији да ову диплому изради³² и писмо од 12. јануара 1909. године којим Председништво исту поштом шаље Александру Белићу.³³

Тако је Александар Белић 1905. године, у својој 29. години живота, постао дописни а 1906. редовни члан Српске академије наука да би 1913. био изабран за секретара Академије фисософских наука, 1923. за генералног секретара целокупне Академије, а 1937. за председника Српске академије наука, на коме га је положијау, 26. II 1960, и смрт затекла.

Милоје Р. Николић

³¹ Годишњак СКА XXII за 1908, стр. 105—110.

³² САН Бр. 555/1908.

³³ САН Бр. 36/1909. Међу Белићевим хартијама није пронађена ова диплома, каже један од његових наследника.